

Sortides
Departament

OBJECTIU: UN PAÍS DE PRIMERA

JOAN RIDAO

OBJECTIU: UN PAÍS DE PRIMERA

JOAN RIDAO

Aquesta conferència va ser pronunciada el 24 de gener de 2008, a l'Edifici Once Catalunya de Barcelona, per Joan Ridao, cap de llista d'Esquerra al Congrés.

Bon vespre a tothom.

Voldria, abans que res, començar amb una declaració de principis. Perquè, per als qui no em coneixen, vull que sàpiguen que la meva tarja de presentació són uns determinats ideals socials, nacionals i republicans que em porten a fer política. Sota una aparença de persona seriosa i un xic distant, batega el cor d'algú apassionat, amb valors i conviccions, que busca sincerament el bé comú per damunt de tàctiques i artificis.

Vagi per endavant que sóc dels que pensen que el gran repte del catalanisme del segle XXI és tornar

a esdevenir un catalanisme de masses, obert a les noves generacions; un catalanisme de destí, socialment inclusiu, que no es mira l'origen i la condició de les persones, sinó l'horitzó al que volen arribar. Per això estic convençut que, sense una proposta patriòtica que cobreixi totes les classes socials, difícilment podrem vehicular elements d'identitat que siguin compartits per tothom. A més, crec que és vital treballar amb l'ànim d'incorporar a l'orgull de país els nous immigrants, els que ja són aquí i els que encara han de venir, perquè adoptin un nou marc de referència, plenament català. I a l'inrevés: es pot estimar el que s'és sense menysprear el que no s'és.

Tanmateix, l'objectiu d'una Catalunya plenament nacional com la que molts desitgem i somniem, implica també assolir una societat més justa, més equitativa; però, això sí, d'acord amb determinats valors, que són molt republicans: el sacrifici i l'esforç personal, de manera que les persones obtinguin el re-

coneixement i el benestar que es mereixen a partir del seu treball, del gust per la feina ben feta.

Sóc, al mateix temps, un demòcrata radical. Estic convençut que la plenitud nacional i la justícia social només es poden assolir des del pluralisme propi de les societats obertes, a través de la participació de tothom en el procés de presa de decisions col·lectives. Això no és només un signe d'integració, sinó també de fortalesa: la nostra història ens demostra que quan anem junts, avancem com a poble.

I disculpin el tòpic. Però és precisament per la magnitud d'aquests reptes que estic convençut que som en el pòrtic d'una nova etapa en la nostra vida col·lectiva. I parlo de reptes, però sóc conscient que haig de parlar, també, de les dificultats i obstacles amb què topem. No ignoro que el paisatge català està dominat pel desconcert. La sensació de desànim

i de desconfiança en relació a les institucions i la política sacseja la nostra vida quotidiana, i això té molt a veure amb el fet que vivim en un país que fa de bon viure, però que, després del col·lapse de la via estatutària, no acaba de saber cap a on va, ni sobre quins fonaments ha acomodar la seva realitat nacional.

A això s'hi afegeix la sensació d'impotència que genera la persistència d'alguns dels nostres problemes endèmics: unes infraestructures de l'Estat paupèrrimes a conseqüència d'anys de desinversió acumulada; una asfíxia fiscal escandalosa, opaca i premeditada; i un autogovern foradat pertot, que fa que ara per ara molt poques coses depenguin de nosaltres mateixos. Milers de persones ho han volgut testimoniar recentment sortint al carrer en la manifestació de l'1-D. M'atreveixo a dir que el consens polític entre la societat civil, els agents socials i econòmics al voltant d'aquest diagnòstic és, malgrat les aparenances, gairebé total, com he pogut constatar

amb els contactes que darrerament he mantingut amb representants qualificats de la societat civil.

Amb tot, Catalunya no pot ser un «mur de les lamentacions» contínues. Com diu el vell aforisme, més avall de terra ferma no caurem. La principal obligació del catalanisme és la de renovar els seus esquemes, originats en un moment històric molt distint de l'actual. No debades, el principi de segle XXI ha sepultat el vell clixé que contraposava la Catalunya ufana, rica i industriosa —el Piemont o la Prússia d'Espanya—, amb l'Espanya depauperada de sempre. També per primera vegada en dos-cents anys hi ha democràcia estable a Espanya, sense militades. Catalunya ha perdut, doncs, el lideratge hispànic de què parlava Jaume Vicens Vives, i sobre el que havia descansat la seva autoestima durant més de tres segles, a causa dels nombrosos peatges econòmics, però també de la poderosa emergència d'un capitalisme espanyol de nova fornada, amb un

Madrid convertit en una autèntica megalòpoli peninsular. Espanya, que fins fa poc, com deia José Maria Aznar, era un Estat dins d'un esquelet de nació, ara aflora musculada també com a nació poderosa, amb una petulància insòlita, que mira amb displicent desdeny la plurinacionalitat i la diferència.

I això contrasta amb la nostra irritació, en bona part perquè la gent aquí s'adona que l'herba creix més verda en el jardí del veí, regada en bona part amb els nostres mateixos esforços i impostos. El fet que Espanya sigui avui un Estat avançat en termes socials i econòmics, no vol dir que en termes polítics i culturals continuï presentant formes més aviat arcaïques. Catalunya és, en el millor dels casos, una dolença inevitable, el *problema a conllevar* de què parlava Ortega.

El moment que viu Catalunya és, doncs, complex. Però si som honestos, cal que admetem que no tots

els condicionants són exògens, o ens són aliens. No sé què en pensen, però com he dit abans, constato una evident desorientació sobre el futur, una decebedora manca de perspectiva política que ens il·lusioni com l'Estatut del 30-S, per tal d'afrontar els reptes polítics, econòmics i socials del futur. Per això, abans que res, com diria Ferran Requejo, cal superar la nostra autoindeterminació, marcar les prioritats estratègiques sobre tot allò que volem que el país excel·leixi d'aquí a uns anys.

Vull referir-me, en primer terme, als reptes polítics. Perquè, algú sap amb certesa què passarà quan el Tribunal Constitucional retalli encara més l'Estatut, ja sigui per la via d'una sentència declarativa que anul·li alguns dels seus preceptes, ja sigui a través d'una sentència que fixi una interpretació a la baixa, d'un text ja de per sí prou aigualit? És possible que a hores d'ara algú plantegi, com a alternativa pròxima a la resignació, una improbable reforma

constitucional? Cal que tornem a plebiscitar l'Estatut referendat pel poble català, per desafiar l'Estat? Cal apostar potser per saltar la paret i deixar-nos d'obsessionar pel marc legal, centrant-nos en construir una majoria social i política favorable al dret a decidir, primer, i a la secessió política, després? És urgent una clarificació en aquest sentit. No es pot viure ignorant el que voldríem ser.

Anem uns anys endarrere. El disseny primari del giny autonòmic, erigit sobre bases prou flexibles, i per tant esperançadores d'antuvi, donà pas a un model que tendí a l'homogeneïtzació, de forma que la potencial asimetria de l'invent s'anà diluint com un sucre enmig del «café descafeïnat per a tothom». La praxi dels successius governs espanyols, de qualsevol signe o color polític, comportà una lenta però inexorable reducció de les expectatives sobre el contingut de l'autogovern, fins a provocar una enorme i descarnada descompensació entre una arquitectu-

ra institucional pensada inicialment per exercir amplis poders, i amb un perfil nítidament polític, amb una capacitat real d'actuació molt disminuïda.

Per tant, a ningú no li ha d'estranyar que, després d'anys de vacil·lacions, que s'expliquen per simples càlculs partidistes, la majoria de forces polítiques catalanes iniciessin a partir de 2004 la reforma de l'Estatut. Com deia Santiago Rusiñol, «qui busca la veritat, mereix el càstig de trobar-la»; i en aquesta ocasió, els polítics catalans van ser capaços de trobar el comú denominador necessari. Per això mateix vull reafirmar, com actor que vaig ser d'aquell procés històric, la meva convicció que va valer la pena. Em refereixo, és clar, a l'intent, no al desenllaç. Un desenllaç que ha provocat, a més, una profunda ferida en les files del catalanisme que tardarà a cauteritzar. L'intent era obligat: la política és un estira i arronsa, és acció i reacció; i la no política és sinònim d'inacció i d'inanitat.

Que hauria estat millor reformar primer la Constitució? De ben segur. Però quina reforma? Està disposada, Espanya, a acceptar una reforma en una direcció federal que suposi la transferència de sobirania, o a acceptar, almenys, el reconeixement de mecanismes democràtics per obtenir-la, com ara un referèndum (com correspon al *pluralisme propi del vell món*, feliç expressió del polític Will Kymlicka)?

Sigui com sigui, les parets mestres de l'Estatut del 30-S es van esfondrar amb l'acord Mas-Zapatero. I ara, com a conseqüència, tenim un Estatut retallat i fins i tot amenaçat per la sentència d'un Tribunal Constitucional que no només està deslegitimada a causa de la seva instrumentalització política, sinó que darrerament s'ha mostrat com la Torre de Pisa de l'estat autonòmic, cada cop més inclinada cap a posicions menys autonomistes. I per si no n'hi hagués prou amb això, els primers compassos en el desplegament de l'Estatut demostren que Espanya

continua instal·lada en la més pura inèrcia centralista des del punt de vista polític, social, econòmic i judicial; i en l'uniformisme més rampant des de la perspectiva cultural i lingüística. A Estatut nou, cementiri fred. Tot plegat, un *bel pasticcio*, això de l'Estatut, com dirien els italians.

Amb tot, el govern català té un full de ruta clarament traçat en aquesta matèria, que ha de continuar impulsant amb exigència i sense dilacions. Però desenganyem-nos, la pluja àcida dels ministeris cada dia erosiona el nostre autogovern. La sensació general és d'escaldada. Només cal donar una ullada diària al BOE per veure que, a banda que l'Estat alenteix els traspassos, continua envaint les nostres competències. I temps al temps. El programa electoral del PSOE ens anuncia la clausura de l'Estat autonòmic, i això demostra que els socialistes espanyols són la mesura justa del que Espanya dóna de si com a màxim en matèria de descentralització política.

A partir d'aquí, els seus objectius, no gens dissimulats, són dos: primer, continuar vertebrant la indisolubilitat de l'Estat amb infraestructures com l'alta velocitat que només serveixen per anar més de pressa a Madrid des de qualsevol punt de la península; i segon, recentralitzar la despesa social passant per damunt de les competències autonòmiques, aprofitant-se de la debilitat financera de les comunitats i del superàvit de l'Estat.

No és estrany que l'escenari actual incomodi tothom, començant per la crisi d'identitat que presenten els exponents del catalanisme de matriu autonomista, i que demostra que el mateix autonomisme està en retirada. Per exemple, tot just ara comença a sortir de l'armari una gernació de federalistes catalans. El problema és que durant la legislatura espanyola que es clou, el catalanisme ha obert l'armari d'Espanya i no n'ha trobat enlloc, de federalistes.

També el nacionalisme conservador es troba avui col·lapsat i emmascara el seu objectiu de sempre, les ànsies de governar combinades amb certs nivells de tensió identitària, amb una fugida endavant disfressada de Casa Gran del catalanisme, malgrat que tothom sap que si el catalanisme ha arrelat en la societat catalana ha estat per la seva capacitat d'articular consensos, no pas per l'habilitat conjuntural a patrimonialitzar-lo.

Aquests sectors, a més, es debaten, d'una banda, aquells que rebutgen la independència, proposen amnistiar el «peix al cove» o donar una nova oportunitat a la pedagogia a canvi d'un cert grau d'influència política; i de l'altra, els que es mostren partidaris de la independència, però amb tantes condicions que semblen rebutjar-la sota el pretext que és més important tenir una nació que no pas un Estat, tot i que, tal com van les coses, abans reunirem una majoria

social pluriètnica a favor d'un Estat català del benestar que no pas disposarem d'una nació feta i dreta.

En aquest context, l'esquerra nacional sap millor que ningú que l'aposta estratègica de 2004, consistent a arribar a acords amb l'esquerra espanyola per posar a prova la seva voluntat real de permetre'ns transitar cap a espais de més sobirania a canvi d'un encaix federal amb Espanya, ha quedat obsoleta; i que això és el que ha de fer que aquest país superi l'etapa de la seva adolescència política. Ningú no pot acusar la gent d'Esquerra d'haver apostat pel tot o res, o de fer política només per als convençuts. Ho hem intentat. Hem fet la definitiva prova del cotó federal i ha sortit ennegrit. Ennegrit de tan greixosos que són els racons de l'aparell d'un Estat, que no accepta aprimar-se ni un sol mil·ligram. Espanya no entén que la nostra felicitat democràtica impliqui autogovernar-nos de debò, en primera persona.

L'única sortida, doncs, és tenir Estat i construir una majoria social i política per obtenir-lo. Perquè, com deia el lehendakari Ibarretxe ara fa una setmana a Barcelona, *el dret a decidir no és un principi nacionalista, és el principi democràtic per excel·lència*. Per això, en la mesura que disposem de majories sòlides en favor dels nostres projectes col·lectius, no hi haurà limitacions del marc legal ni exèrcits que valguin.

Tant Estat o tan poc com sigui necessari. Perquè és cert que la intensificació dels processos de globalització, d'integració institucional, cultural i econòmica al món han fracturat el monopoli dels Estats. Més a prop nostre, el procés de construcció europea ha reclamat als Estats cessions de sobirania i els ha usurpat capacitat de decisió en termes econòmics o de política exterior. Però és igualment cert que en l'actualitat hi ha una multiplicitat de canals de comunicació que obren els ulls de les cultures minoritza-

des a la possibilitat d'obtenir recursos per accedir a una dimensió genuïnament global. El lliure comerç permet que les nacions petites puguin especialitzar-se i ser competitives, com ara alguns petits països tradicionalment endarrerits i migrants que avui se situen entre els més desenvolupats del món (és el cas d'Irlanda, Suècia, Finlàndia o Noruega).

No vull dir en cap cas que la Unió Europea acabarà impulsant la creació de nous Estats, i menys si això implica la pèrdua de sobirania dels actuals. Aquest és un dels grans mites del catalanisme que ha periclitat. No cal oblidar, a més, la involució en clau estatista emparada en les seqüeles de l'11-S que ha portat els Estats a un tractament eloqüentment repressiu de la seguretat i de la justícia, davant el fantasma o l'amenaça real, tant se val, del terrorisme global. La sortida, doncs, es troba a l'interior de l'Estat espanyol. És un problema domèstic, d'ordre intern, que només nosaltres podem resoldre.

Precisament, si l'objectiu és el de tenir Estat en el marc de la Unió Europea, hem de fer de la necessitat una virtut: l'Estatut del 30-S ha estat una oportunitat perduda, certament. Però ha estat una oportunitat guanyada per a la presa de consciència. No en va, enquestes recents revelen que més del 60% dels catalans i catalanes pensen que Catalunya té un nivell insuficient d'autogovern. El nombre dels qui volen la independència no deixa de créixer i oscil·la entre el 17 i el 30%, segons les enquestes. Els resultats els pot veure tothom: apatia, desmoblització o, com es diu ara, d'una desafecció creixent que s'alimenta, sobretot, de la percepció del maltractament de què ha estat objecte Catalunya per part dels successius governs espanyols. Com sosté Juan José López Burniol, espanyols i catalans cada vegada se senten més aliens els uns dels altres. La seva ruptura afectiva és profunda, i per això res no justifica mantenir una convivència indesitjada, i tot mena a posar fi de forma civilitzada a una rela-

ció que, malgrat ser real i secular, avui està mancada de sentit i futur.

Ara bé, quina és l'opció que ha de prendre el catalanisme? L'opció desenvolupada pel pujolisme de donar prioritat exclusiva a la defensa d'una llengua i una cultura que, a la llarga, com ens adverteix Josep Maria Colomer, li acabarà restant suport social en un món obert, de comunicacions multilingües, en què fins i tot el castellà es veu amenaçat per l'anglès? O l'opció per un catalanisme només social, que propugni guanyar adhesions només a base de mesures redistributives i de benestar, amb l'inconvenient que és en aquest terreny, en què actualment es mou més fort l'Estat? Crec, sincerament, que l'opció més convenient per al catalanisme és la del creixement econòmic. La demanda de més autogovern i de sobirania creixerà si aconseguim fer entendre que això comportarà més creixement econòmic i, conseqüentment, més benestar.

Efectivament, per a una gran majoria, sense ser políticament independentistes, tot i que ho siguin emocionalment, l'Espanya radial i metropolitana ja no enreda. Són gent, a més, de tota condició: que parlen català o castellà, nascuts aquí o fora. Però tots tenen una cosa clara: Espanya és avui un fre que ens impedeix obtenir la prosperitat que ens mereixem en funció del nostre esforç i que té plena consciència que ja fa anys que estem pagant un preu massa oneros per la nostra dependència i, potser per això, cada dia més associen el dret a decidir a la idea d'una causa justa, noble, per la que val la pena lluitar. L'existència d'un creixent sobiranisme de la quotidianitat vol dir que cada dia més gent desitja que els seus interessos es gestionin bé i des de la proximitat. Salvant les distàncies, no oblidem que els que van proclamar la independència dels Estats Units eren britànics, i els de Sud-Amèrica espanyols, i tots tenien un denominador comú: estaven farts dels impostos i dels mals serveis de la metròpoli.

Per això, exhaurida la via estatutària, és hora de pensar en alternatives que tinguin com a objectiu l'exercici del dret a decidir per majoria el nostre estatus polític futur. Les recents experiències de Montenegro, amb la tutela de la mateixa Unió Europea, i similars perspectives a Escòcia, ens obre la porta a noves possibilitats.

Aquest procés, tanmateix, ha de tenir una voluntat política impulsora, un discurs estratègic i una praxi amb continguts. Al mateix temps cal que, a poc a poc, maó a maó, es construeixi la nació des de la societat. L'iter programàtic del sobiranisme en el segle XXI implica que sigui hegemònic, òbviament; però l'objectiu immediat és el de crear gradualment espais de sobirania, estructures pròpies d'Estat, des de les institucions catalanes i amb la màxima influència possible en la política espanyola —com va fer la Mancomunitat d'Enric Prat de la Riba o el primer pujolisme—, per tal que la nació no depengui de nin-

gú més que de les seves pròpies capacitats i limitacions i pugui preparar el pròxim embat amb l'Estat en les millors condicions.

Per això, com a Escòcia, o abans al Quebec, cal que l'independentisme assoleixi un ampli reconeixement com a força de govern sòlida i creïble. El que està en joc, doncs, no és l'exercici demà mateix del dret a decidir, sinó el fet de disposar d'una majoria sòlida al voltant d'un projecte col·lectiu. Hem de poder decidir en un referèndum, però sense oblidar, com deia Churchill, que el temps és molt més important en política que en gramàtica. El dret a decidir en majúscules ha de ser la culminació d'un procés de canvis polítics, institucionals i socials previs si no volem malbaratar el potencial democràtic que té aquest instrument. Perquè és obvi que no es pot construir un país amb el 51% sobre el 49%; però tampoc que el 49% s'acabi imposant sobre el 51%.

Sóc conscient que aquest disseny programàtic pot generar un cert escepticisme entre els que no el trobin realista. Tanmateix, i sense cap presumpció, puc dir que el temps ha acabat donant sempre la raó als independentistes en aquest país, que hem anat guanyant successivament les batalles ideològiques plantejades fa escassament una dècada. Una època en què, davant la hilaritat i la incomprensió de molta gent, vam ser els primers a reclamar en solitari el Concert econòmic o una Catalunya lliure de tot tipus de peatges com els que encara avui ens tenallen. No sé si s'han fixat que aquests dies tot-hom reclama el Concert econòmic. Una altra batalla guanyada. Potser per això, l'independentisme ha evolucionat en només tres cicles electorals des de posicions testimoniales fins a convertir-se en el segon partit de govern del Principat o la quarta força política de l'Estat.

Vull parlar-los, en segona instància, dels reptes econòmics. Perquè, sens dubte, l'actual estat de pacífica però desacomplexada rebel·lió al voltant de la problemàtica de les infraestructures, ha coincidit amb un context en què les bases que marcaven les atàviques relacions econòmiques entre Catalunya i Espanya s'han vist modificades. Catalunya ja no es ni la fàbrica ni la locomotora d'Espanya, i això ens obliga a obrir nous mercats i a no deixar que Espanya ens cremi tot el carbó que encara està en combustió.

Per això, com deia abans en referir-me als reptes polítics, constato que la globalització és ara mateix una oportunitat que ens aboca a reestructurar la nostra economia si no ens volem encaminar cap a una creixent terciarització, cap a la Catalunya-balneari. Al Cèsar el que és del Cèsar. Les administracions han d'actuar per millorar les infraestructures, per esmerçar els esforços necessaris en I+R+D per

tal de coadjuvar en la internacionalització de les nostres empreses. Però, al mateix temps, cal una base empresarial no només emprenedora i amb cultura i tradició de tals, sinó que, a més, sigui conscient dels nous reptes, que miri sobretot a Europa i al món.

Les perspectives són raonablement favorables. Disculpin-me si em refugio en la fredor d'alguns indicadors macroeconòmics que abonen aquesta tesi. Perquè, amb les dades a la mà, hi ha motius per l'optimisme si no baixem la guàrdia i si som exigents de cara al futur. Hem afrontat amb èxit els reptes dels darrers anys: l'entrada en vigor de la moneda única, la mundialització dels mercats o les tensions derivades del model energètic. Mirant enrere podem recordar el dolorós impacte de les deslocalitzacions industrials de no fa tants anys, que van suposar un xoc dramàtic i la pèrdua del 15% de llocs de treball en la nostra indústria tradicional: el tèxtil, el calçat, l'automoció o el material elèctric. Aquesta situació

s'ha vist superada en l'actualitat gràcies al bon comportament d'altres sectors emergents que ja representen els dos terços de la nostra activitat industrial: el químic, l'alimentari o la maquinària. Tot això demostra que Catalunya resisteix molt bé la competència i alhora genera ocupació.

La nostra economia ha crescut el 2007 un 3,7% i, de cara al 2008, la previsió menys optimista situa el creixement al voltant del 3%, clarament més elevat que el que es preveu per al conjunt de la zona euro. La taxa d'ocupació era, a finals d'any, del 62,2%, per sobre dels objectius marcats per l'Agenda de Lisboa pel 2010, i la taxa d'atur se situa lleugerament per sobre del 6,8%, fregant la plena ocupació, tot i que subsisteixen importants nivells de precarietat.

I el que és més important, la nostra economia creix sobre bases més sòlides, perquè tot i la progressiva desacceleració d'alguns sectors com la construc-

ció, les exportacions i la inversió en béns d'equipament augmenten. Això significa que s'està operant un canvi de patró de creixement econòmic; després d'anys de crisi, el sector industrial recupera dinamisme. I segons totes les evidències, anem cap a un model tecnològic avançat. Perquè, d'una banda, som ja una de les primeres regions europees en sectors com el químic, el farmacèutic, l'electrònic o l'automoció —tot i que aquest creixement es basi, també cal dir-ho, en la inversió estrangera i en una certa debilitat en el camp tecnològic i de la recerca—; i de l'altra, el nostre turisme està transitant des d'un model de sol i platja, escassament sostenible, cap a un model més modern i diversificat, que destaca per la presència de creuers i pel turisme de negocis.

Vull parlar-los, en tercer lloc, dels importants reptes associats a la nostra cohesió social i al nostre benestar. Perquè l'economia ha d'estar al servei de

les persones. L'economia, sobretot per als progressistes, no pot ser mai una finalitat en si mateixa. Per això les bones perspectives econòmiques s'han de traduir no només en un impuls a la competitivitat i a la modernització de l'economia, sinó en la necessària millora de la qualitat dels serveis públics. Per això, al costat dels canvis econòmics que he assenyalat anteriorment, en els pròxims anys caldrà fer importants esforços per adaptar el nostre estat del benestar a la fortíssima pressió que hi exerceixen fenòmens com l'envelliment (més d'1,2 milions de catalans i catalanes majors de seixanta-cinc anys) i la nova immigració (el milió i mig d'estrangers que hem d'incorporar).

Em refereixo, igualment, al fet que, en una època de bonança i creixement econòmic, la pobresa continuï registrant els mateixos percentatges que l'any 2000. Una realitat que demostra que no hem sabut del tot redistribuir la riquesa. Un estudi recent de la Funda-

ció Jaume Bofill assenyala que les situacions d'exclusió van afectar gairebé un 25% dels nuclis familiars catalans entre el 2003 i el 2004, i es va convertir en un problema persistent per a un 11% de les persones. El problema és que les baixes pensions impossibiliten que els col·lectius amb menys recursos puguin abandonar aquesta situació de pobresa. Les vídues, els jubilats, les famílies monoparentals, els joves, a més dels immigrants i la gent sense estudis són els col·lectius que pateixen més dificultats. Hem d'afrontar, doncs, el repte de la cohesió social i fer-lo compatible amb un creixement harmònic i ordenat de la nostra economia, perquè aquesta continuï generant ocupació i redistribuint riquesa.

Amb tot, en aquest apartat del benestar i de la cohesió s'han produït algunes millores. Els darrers pressupostos de la Generalitat, que han evidenciat una clara orientació social, hi tenen alguna cosa a veure. Em refereixo a capítols com la salut, l'educació o els

serveis socials. Tot i que cal advertir que aquesta ostensible millora no serà palpable de manera immediata. Tot just ara s'estan posant les bases per a uns serveis públics universals i de qualitat. Per això cal ser pacients i a la vegada exigents. Cap govern com l'actual havia hagut d'afrontar amb tanta intensitat les exigències derivades del canvi demogràfic que experimenta la nostra societat.

No obstant això, no podem dir el mateix de l'Estat, que destina el 0,7% del PIB a polítiques socials, molt per sota dels estàndards europeus, que se situen a l'entorn del 2,1%. El darrer govern de Zapatero ha aprovat lleis socials amb el nostre concurs, per cert; però també ha impulsat reformes fiscals poc progressistes i ha malbaratat el superàvit de 13.000 milions d'euros del sector públic, com si es tractés d'un luxe asiàtic. La suma dels dos factors ha fet que la convergència social amb Europa hagi estat del 0,1% del PIB cada any, per sota del compromís de l' 1% anual inicial.

a) Per exemple, tot i que els indicadors en qualitat educativa no són precisament magnífics, l'esforç inversor de la Generalitat no ha cessat i ha experimentat un increment, des del 2003, d'un 68%. La Comissió Europea ha elogiat la immersió lingüística, contràriament al que pugui dir la dreta espanyolista, que utilitza aquesta qüestió com a combustible electoral. Tanmateix, els resultats que Catalunya obté tant a nivell d'ESO com d'escolarització post-obligatòria no són, en cap cas, acceptables per a un país com el nostre, que vol estar al capdavant de la societat del coneixement. Per això, seguint l'estela del Pacte Nacional per a l'Educació impulsat per Esquerra en l'anterior legislatura, estic convençut que aviat disposarem d'una Llei d'Educació que ens permetrà disposar d'un sistema educatiu encaminat a l'equitat i a l'excel·lència.

- b) Sens dubte, una societat dinàmica com la nostra necessita un sistema sanitari innovador i adaptat a les expectatives de la seva població. Per això en els darrers anys s'han modernitzat les estructures de la nostra salut pública, una de les millors del món. Juntament amb això s'ha incrementat el nombre de professionals sanitaris i s'han construït nous centres hospitalaris, d'atenció primària, de salut mental, etc. Però la nostra sanitat pública necessita una fórmula de finançament estable i suficient, vinculada a la capacitat de decisió i de planificació sobre els recursos propis a mig i llarg termini. En cas contrari, després del caos de les infraestructures em permeto augurar que el pròxim col·lapse al que assistirem serà el de la sanitat pública.
- c) També el sistema de serveis socials existent s'ha vist fortament tensat per la manca de recursos i l'impacte que suposen els canvis socials. La llei

catalana de serveis socials (que estableix la garantia i la universalitat del dret als serveis socials) ha empès l'Estat a replantejar profundament el contingut final de la llei de dependència. Tanmateix, el deute històric en matèria de serveis socials continua sent un last de cara al futur, tot i que l'aportació de la Generalitat i el dinamisme del sector d'iniciativa social puguin pal·liar transitoriament els efectes negatius d'aquesta discriminació. No en va, Catalunya rep un finançament per habitant de l'ordre de la meitat que el de les comunitats de règim comú millor finançades: el dèficit se situa al voltant d'uns 120 milions d'euros l'any.

Al marge de la desorientació i dels grans reptes polítics, socials i econòmics, els he parlat, al principi de tot, de la sensació d'impotència, de l'esclat d'indignació que té a veure amb les nostres deficientes infraestructures i amb un model de finançament in-

just; factors que són percebuts com a mals gairebé endèmics, sense solució aparent. Precisament, entre les raons que van justificar la gran manifestació de l'1-D, si fem abstracció d'altres factors polítics, ètics o d'altre tipus, hi havia la discriminació crònica en matèria d'inversions de què ha estat objecte Catalunya per part dels successius governs de l'Estat. Sense que pugui semblar una disculpa, el govern de Zapatero, en part, ha recollit allò que altres governs havien sembrat.

Però el més rellevant de tot, allò inèdit fins fa poc, és que aquesta percepció nodreix, avui per avui, un estat d'opinió que ha començat a modificar el sentiment i l'actuació d'una part cada vegada més important del país. I que va començar amb la discussió de les inversions que l'Estat ha de destinar a Catalunya en compliment de la coneguda Disposició Addicional 3a de l'Estatut; aquest clima, sens dubte, tindrà continuïtat properament amb la negociació del nou

model de finançament. Fins i tot alguns sectors polítics, socials i econòmics refractaris fins no fa gaire a denunciar aquesta situació, han acabat revoltant-se, i han admès que el rei va nu.

Si parlem d'infraestructures, el primer problema és que fa anys que tant el PSOE com el PP han renovat amb ímpetu la vocació per una Espanya napoleònica, radial, de quilòmetre zero. L'eix mediterrani que, deixant de banda consideracions polítiques o històriques, correspon a una de les zones més dinàmiques i competitives des del punt de vista econòmic de l'Estat, simplement no existeix perquè, també en infraestructures: «antes roja que rota.» El segon problema és la desinversió crònica per part de l'Estat. Les xifres dels darrers anys són paoroses. I n'hi ha per a tothom. Com ens recordava no fa gaire Joan Rossell, president de Foment del Treball, en el període 1990-96 (de govern socialista) no va superar l'11% de la mitjana de l'Estat, i en el

període 1996-2004 (de govern conservador) va ser de l'11,9%. L'any passat, ja amb el nou Estatut, ens van aixecar la camisa amb el 13,9%, molt lluny del 18,85% preceptiu legalment. A més, l'Estat només executa el 74% de l'obra pressupostada. Per tant, de cada quatre anys, a l'Estat li surt un pressupost de franc.

I això és el que explica que tinguem avui més de cinc-cents quilòmetres de la nostra xarxa bàsica congestionada. Que set de cada deu vies ràpides siguin de peatge, mentre que a Espanya ho són dues de cada deu. Que durant anys s'hagi invertit molt poc en les rodalies i els trens regionals, malgrat que entre 1990 i 2004 es va doblar el nombre d'usuaris (de 64 a 115 milions). Que alguns trams ferroviaris mantinguin un baix nivell de freqüència i tardin per fer escassos quilòmetres el mateix temps que als anys 1950. Que l'any passat hi hagi hagut fins a 470 avaries a Rodalies. Que disposem de catenàries de

la postguerra i que durant anys no s'hi hagi construït ni un sol metre de via (ni que sigui d'ample ibèric) que no sigui d'alta velocitat. Que l'aeroport del Prat (amb 30 milions de passatgers i més de 100.000 tones de càrrega l'any) hagi hagut d'esperar durant anys i panys la seva ampliació...

En aquest sentit cal dir que l'acord per tal d'aplicar la Disposició Addicional 3a de l'Estatut sobre infraestructures és un acord raonable, sobretot si va acompanyat de les cauteles necessàries sobre el retorn del deute de l'any passat i del diferencial no executat. Estem parlant de 4.330 milions per al 2008. Però la malfiança està totalment justificada. A més, haurem de convenir tres coses: en primer lloc, que això no servirà per compensar totalment ni l'abandonament sistemàtic a què se'ns ha sotmès, ni sobretot l'esforç històric anticipador que ha hagut de fer aquest país durant molts anys, sobretot quan l'estat del benestar era un miratge. En segon lloc,

que malgrat tot continuem estant a la corda fluixa: Catalunya se'ns pot quedar en qualsevol moment a les mans, com ha passat aquests darrers mesos amb el col·lapse de les autopistes, les rodalies, l'aeroport, o l'apagada elèctrica. En tercer lloc que, de cara al futur, cal assumir que les inversions no són una qüestió d'autogovern ni el resultat d'un determinat nivell d'influència política, sinó una qüestió d'administració pública, de bon govern, de manera que les inversions no poden tornar a dependre mai més ni de conjuntures ni de colors polítics.

Però s'escau que ara hem de decidir què és prioritari, com es projecta, com es licita i com s'executa. I garantir que es faci bé i a temps. Per això, ara més que mai, és necessari assumir la naturalesa mateixa del catalanisme i constituir un bloc unitari format per institucions, partits i agents socials i econòmics. Sense aparcar les diferències legítimes no podrem preservar el nostre desenvolupament eco-

nòmic i social, el dret a la mobilitat de les persones, un model de gestió aeroportuària de proximitat i uns ports catalans que siguin la porta logística del sud d'Europa. Aquesta vocació proposo que es canalitzi a través d'un programa d'actuacions concretes, a l'estil del Memorial de Greuges de 1885, per tal de ser executat durant la pròxima legislatura espanyola, mani qui mani. M'hi comprometo. Per això, en nom d'Esquerra, he reclamat ja als representants més destacats de la societat civil catalana, i ho reitero ara i aquí (en la seva presència), que es posin al davant, que liderin aquest Programa Nacional pel Progrés de Catalunya.

Però també vull advertir que Esquerra s'oposa a aquesta perillosa i discutible concepció de la Generalitat com si es tractés d'un gestor. La Generalitat és un poder polític, no una empresa concessionària, i ha d'exigir tot el poder real de decisió i no assumir responsabilitats aparents que poden ser la font de

nous conflictes. Començant perquè la transferència de Rodalies no serà en cap cas acceptable si no va acompanyada de les inversions necessàries, a més que la Generalitat no actuï com si es tractés d'un simple operador ferroviari al que s'encomana la gestió de les comunicacions mentre les línies continuen en mans del govern espanyol. Això seria igual que dir que ens responsabilitzem de la gestió mentre altres decideixen el com i el quan es poden utilitzar les seves infraestructures, de manera que la Generalitat acabaria donant la cara en cas que persistissin els problemes a què ens té acostumats l'incompetent Ministeri de Foment.

De la mateixa manera, el sistema aeroportuari ha de dependre essencialment de la part catalana, que haurà de ser majoritària i ostentar un paper determinant en les decisions estratègiques que adopti el consorci que gestioni l'aeroport del Prat. Sobre aquest cas particular finalment ja hi ha consens

polític, social i econòmic. No podia ser d'una altra manera. Fins i tot en els Estats de tradició més jacobina, la gestió dels aeroports es fa de forma descentralitzada. Per això, si AENA continua tallant el bacallà, això no aporta res a l'autogovern.

Pel que fa al port de Barcelona, té una ampliació prevista per al 2009 de més de 5 milions de contenidors l'any, que suposa un total de 8.000 camions diaris. S'estima, doncs, que circularan per les rondes de Barcelona, que previsiblement s'acabaran col·lapsant. I això només es pot afrontar amb una important inversió en ferrocarril.

Estudis recents demostren que, malgrat l'opinió estesa entre la ciutadania, la dotació en xarxa viària primària per càpita no és inferior al Principat que la mitjana europea. Ara bé, existeixen determinats peatges que graven la nostra mobilitat interna i externa, i que ens obliguen a duplicar infraestructures

sobredimensionades; patim una deficiente xarxa secundària, que és una de les causes de la congestió de la xarxa primària; i finalment, salta a la vista un dèficit palmari en infraestructures i serveis de transport col·lectiu: ferrocarril, autobús i metro.

Quant a les infraestructures energètiques, és sabut que el sistema elèctric espanyol no és eficient i pateix greus mancances que els seus gestors amaguen. Sóc conscient que el govern català té un poder d'influència limitat sobre planificació d'aquest sistema elèctric, tot i que Catalunya és el primer client de l'Estat amb el 18% del consum. Per això, un subsistema elèctric català no només milloraria la gestió, sinó que compliria els mínims d'interconnexió exigits per la Unió Europea.

Deixant de banda les infraestructures, l'altre problema endèmic que cal afrontar amb la màxima urgència és l'aclaparador i sagnant dèficit fiscal. Perquè

diuen que els diners no donen la felicitat, però si més no compensen de no tenir-ne. Ho va evidenciar el lehendakari Ibarretxe fa uns dies a Barcelona, quan va venir a parlar-nos de furs i de drets i no pas de pessetes. Vostès ja m'entenen.

És evident que aquesta situació no és nova, que s'arrossega des de la pèrdua de la nostra sobirania fiscal el 1716. Des de llavors, Catalunya manté amb Espanya una relació sempre tibant. Només cal recordar alguns episodis com el tancament de caixes del Doctor Robert, a finals del segle XIX. La dimensió i perpetuació en el temps d'aquest dèficit exigeix una correcció urgent sense la qual no podem mantenir la nostra competitivitat econòmica ni disposar dels instruments de l'estat del benestar que garanteixin la nostra cohesió social. A més, com que Espanya és l'únic Estat de la Unió Europea que té dos nivells de redistribució de la inversió, a través del pressupost i del finançament autonòmic,

això ens penalitza doblement en tant que som un territori amb gran potencial econòmic.

Els números parlen per si sols. La Fundació Josep Irla, que presideixo, ha fet recentment un estudi en què es calculen les balances fiscals per a totes les Comunitats Autònomes i ha obtingut que l'any 2005, el dèficit fiscal de Catalunya es va situar en 18.595 milions d'euros, que equival al 10,2% del PIB i a 2.622 euros per habitant. Si la cosa continua igual, el 2008 aquest dèficit superarà els 23.000 milions d'euros i els 3.100 euros per habitant. Aquesta és una estimació, és clar, basada en tot tipus de càlculs menys els oficials del govern espanyol, perquè aquest, com és sabut, es nega des de 1998 a fer pública les balances fiscals malgrat els reiterats mandats parlamentaris; senzillament, perquè això desemmascararia alguns territoris que viuen subsidiats, els dirigents dels quals, per cert, acostumen a titllar-nos de pidolaires, garrepes

i insolidaris. Per exemple, Extremadura, el mateix any 2005 va obtenir un superàvit fiscal equivalent al 20% del seu PIB.

La revisió del model és urgent perquè utilitza variables com la població amb dades del cens de l'any 1999 i no té en compte que Catalunya ha rebut el 22,65% dels fluxos migratoris que han arribat a Espanya en el període 1999-2006. El sistema de finançament vigent pactat el 2001 manté igualment un fort desequilibri vertical entre l'Estat i Catalunya perquè, en basar-se en el teòric càlcul de les despeses que comporten les nostres competències, deixa en mans de l'Estat la clau dels ingressos, dels principals impostos, al mateix temps que ens veiem obligats a entomar despeses importants en capítols com l'educació, la sanitat o els serveis socials que, per raons estructurals, tenen un comportament expansiu. I tot això succeeix mentre l'Estat té superàvit, baixa els impostos o adopta compromisos

de despesa en àmbits que no són de la seva competència. Per això mateix em sembla imperdonable i injust que Zapatero ens refregui per la cara el 2% del PIB de superàvit espanyol mentre nosaltres malvivim amb un dèficit del 10% del PIB. Es tracta d'una qüestió matemàtica. El 10% del PIB català, en un territori que aporta prop del 20% del PIB de l'Estat, equival al 2% del que es venta Zapatero. Simplement escandalós.

Sota el pretext de la solidaritat, hem acabat arribant a situacions profundament injustes en què les comunitats que reben els beneficis dels mecanismes d'anivellament han acabat adoptant mesures en forma de més prestacions o de rebaixes fiscals que els catalans no ens podem permetre. No cal dir que la solidaritat ha de servir per apropar posicions, no per invertir-les, com succeeix actualment. Ara, el model és tan pervers que permet que passem de ser la quarta comunitat en PIB per càpita a la vuitena en

poder de compra, després d'aplicar els mecanismes d'anivellament i solidaritat.

Amigues i amics, fins aquí he anat deixant els reptes polítics, socials i econòmics més importants del país. I les greus dificultats que reclamen una autèntica cirurgia de ferro. Això no vol dir, tanmateix, que haurem de caure ni en el desànim ni en la resignació. Quan s'arriba a la conclusió que un problema és insoluble, un se'n fa esclau, i d'aquí neix la fatalitat, que per a alguns sembla gairebé tràgica. Per això sovint m'agrada dir que, si tot fos perfecte, res no ho semblaria. L'única batalla que es perd és la que s'abandona. Vull dir que sóc un optimista antropològic. Sóc dels del got mig ple perquè, com deia Joan Fuster, el pessimisme sempre ve de la dreta; i perquè, certament, vivim en un país amb problemes, però també és veritat que viu de moltes realitats tangibles i de signe positiu.

Com hem vist, els elements de capital públic que depenen de les institucions de Catalunya funcionen. Som, malgrat tot, una de les regions europees amb més nivell de renda, qualitat de vida i una acceptable redistribució d'oportunitats socials. També funciona el capital humà i el capital social, car no manquen emprenedors ni dinamisme empresarial i social ni creativitat en diferents camps com la cultura, l'urbanisme o la gastronomia. Les tres «K» a què al·ludeix l'economista Guillem López Casasnovas funcionen: bon capital públic, bon capital humà, bon capital social; o, si vostès ho prefereixen: bona gestió, iniciativa audaç i emprenedora, i gust per la feina ben feta. No hi ha lloc, doncs, pel derrotisme permanent ni per la pulsó autodestructiva que exhibeixen alguns quan parlen irresponsablement de la irremissible decadència de Catalunya o quan preconitzen la inhibició electoral davant les eleccions del 9-M. Amb el pessimisme no es construeix res, perquè només genera que desassossec i desesperança.

Ara bé, per aconseguir aquests objectius i superar les dificultats no podem llepar-nos les ferides ni esperar que els nostres adversaris es delectin amb les nostres febleses. I per això ens cal també lideratge polític, però també econòmic, social i cultural per recuperar l'empenta i el dinamisme que forma part del nostre ADN particular. Crec que al baix perfil d'alguns lideratges polítics se suma una extrema atonia de la dirigència social, econòmica i cultural del país. És evident que cal una acció responsable, un treball seriós i una bona gestió per part dels responsables públics; que els parallamps han d'estar connectats a terra, com diu George Steiner. Però no hi ha d'haver espai per la política grisa i desorientada. Cal fer política amb majúscules, sense silencis que tot ho esmorteïxen. Perquè el país té recursos, però cal estimular-los amb perspectives clares. I hi ha símptomes que indiquen que comença a fallar la iniciativa individual i el compromís personal, una de les nostres grans virtuts. Alguna cosa passa quan algunes

enquestes revelen que molts joves renuncien a arriscar el seu futur professional o aspiren, simplement, a comptar les vàlvules del seu cotxe.

Hi ha unes eleccions espanyoles decisives a la cantonada. D'entrada, vull dir que no és pas un contrasentit estar convençut que no existeixen possibilitats d'un projecte polític comú amb Espanya i expressar al mateix temps la convicció que el nostre país es juga molt de manera immediata en la política espanyola. No ho és perquè, mentre paguem impostos, hem d'exigir un tracte igual que a la resta de ciutadans de l'Estat. A més, el catalanisme té, en la política espanyola, una palanca poderosa: aglutina una sisena part dels vots de l'Estat i té 47 diputats al Congrés i 23 senadors. I des de l'any 2004 hi ha dos grups parlamentaris catalans al Congrés i dos més al Senat, i això no ho pot dir cap altra de les nacions minoritzades de l'Estat. El catalanisme, malgrat els gols marcats en pròpia forta, s'ha enfortit des d'aquesta perspectiva els darrers anys.

Precisament, Esquerra va afrontar les eleccions del 14 de març de 2004 des de la convicció d'haver interpretat fidelment el mandat rebut de la societat catalana en les eleccions al Parlament de novembre de 2003. Vam disputar aquells comicis excepcionals sabent que jugàvem la segona part del mateix partit, un partit iniciat poc abans, en les eleccions del canvi en les que Esquerra va tenir un paper decisiu per fer possible l'alternança en el poder, i per imprimir un gir social i nacional en la governació del país amb un nou Estatut i un finançament just com a principals objectius.

Per això, i després de vuit anys de pactes entre CiU i PP, Esquerra, juntament amb el nacionalisme basc, s'erigí com la força més antagònica a una dreta espanyola intransigent i indesitjable per a la convivència, tristament protagonista d'una deriva autoritària, antisocial i centralista sense precedents des de la restauració democràtica. En aquest context, Esquer-

ra es va situar en l'ull de mira de la dreta política, mediàtica i judicial espanyola, i va esdevenir l'ase de tots els cops. A Catalunya, el partit que va plantar cara al PP per definició fou Esquerra, i més si es té en compte que el PSOE es trobava en hores baixes i venia de fer tota la legislatura un seguidisme caní i també *cañí* del PP, i poca cosa més; però es va recuperar electoralment per l'oposició ciutadana a la guerra de l'Iraq, la nefasta gestió de l'afer Prestige i, sobretot, per les mentides després de l'atemptat de l'11-M.

Amb un resultat històric —vuit diputats al Congrés— Esquerra va esdevenir un factor de renovació política, va trencar el monopoli de la representació catalanista a Madrid i va posar fi a la dialèctica vigent des de la Transició de repartiment interessat d'influències territorials entre els dos grans partits estatals i les dretes catalana i basca. En aquest marc, l'esquerra independentista va apostar per donar su-

port puntualment a l'esquerra espanyola i investir el candidat del PSOE, José Luis Rodríguez Zapatero. Les dues condicions principals que Esquerra posà sobre la taula van ser: primer, respecte a l'Estatut que aprovés el Parlament, i doncs, un canvi en la concepció centralista de l'Estat i un desballestament de tot el búnquer judicial i legislatiu regressiu erigit per l'aznarisme; i segon, imprimir un viratge decidit cap a l'esquerra en polítiques socials.

És hora de balanços. Sens dubte, la legislatura ja exhaurida ha estat marcada per tres constants: el «tot a mitges» d'un Zapatero que va fer moltes promeses i en va complir la meitat (en política gairebé tot és admissible menys mentir); la «por al que diran», que ha fet que el PP hagi guanyat sense guanyar les principals batalles ideològiques; i el fracàs d'un debat territorial tancat en fals amb un Estatut retallat i amenaçat pel Tribunal Constitucional

i un procés de pau al País Basc reduït a una simple qüestió de lluita antiterrorista.

La legislatura ha tingut dues parts clarament diferenciades: un bienni progressista i un bienni negre. Els dos primers anys, el PSOE va jugar a favor de la reforma de l'Estatut, va defensar el català a Europa, no va envair de forma tan barroera les nostres competències, va evitar el transvasament de l'Ebre, va impulsar l'ansiada devolució dels Papers de Salamanca i va propiciar un alt grau de consens al voltant del seu programa legislatiu. Tanmateix, els dos darrers anys han estat l'etapa del replegament, de la retallada de l'Estatut i d'un espanyolisme més educat però no gaire distint al del PP. La cirereta apoteòsica d'aquest període han estat el blindatge polític de la incompetent ministra de Foment, el retorn de l'espanyolisme arnat de José Bono o l'aprovació in extremis de pressupostos contraris als in-

teressos de Catalunya amb el vot captiu de bascos, canaris i trànsfugues.

Però això ja és passat. I jo els vull parlar de futur. Començant perquè a mesura que ens apropem a la cita del 9-M s'aniran incrementant les veus que voldran reduir les eleccions a una tria entre PSOE i PP, mentre que el més rellevant d'aquestes eleccions, penso jo, no és per quant guanyen els socialistes espanyols, sinó qui guanya influència i qui en perd; així, Catalunya pot optar per posar les coses fàcils o bé per exigir, tant des del vessant catalanista com des de la perspectiva progressista.

Ni el PSOE ni el PP no tindran majoria absoluta, perquè això només passa quan un d'aquests dos partits es col·lapsa per corrupció o per mentir. A més, difícilment es pot produir un pacte PSOE-PP (per excloure els catalans, el 16% de l'Estat), tot i que Zapatero hagi dit que vol una majoria estable i que

a Rajoy li hagi faltat temps per oferir-se a fer un pacte d'Estat per consagrar el bipartidisme institucional i deixar fora de joc les minories nacionals tot traçant una línia portada a l'extrem, dictada pel més profund sentit antidemocràtic. Aquesta ofensiva reductora, a més, parteix d'un fals axioma que diu: «els partits minoritaris estan sobrerrepresentats i per això condicionen la política espanyola». Mentre que la realitat és que el PSOE obté 9 diputats, el PP 10 més dels que els correspon proporcionalment, i els catalans en perdem 7. Sigui com sigui, un pacte PSOE-PP ha il·legalitzat els bascos que no condemnen ETA, però el catalanisme és menys inocu en termes polítics perquè, com va dir Felipe González, «el terrorisme al País Basc és una qüestió d'ordre públic, però el veritable perill és el fet diferencial català.»

Per això, com a gran objectiu en la nova etapa que comença, Esquerra es proposa mantenir la seva for-

talesa per continuar avançant quatre anys més, també des de Madrid, en la maduració de les condicions que permetin plantejar un canvi de marc polític a Catalunya. Aquesta fortalesa és la que s'espera del segon partit del govern de Catalunya i de la quarta força política de l'Estat amb prop de 200 alcaldies i 1.600 regidors. No s'oblidi que, quan hi ha hagut una Esquerra forta, el govern de Catalunya s'ha decidit des de Catalunya; l'esquerra nacional ha guanyat les principals batalles ideològiques i ha marcat l'agenda política; i els socialistes catalans s'han vist sovint obligats a emancipar-se del PSOE, i CiU a accentuar les seves posicions nacionals. I això no és poc, són moviments tectònics que ens ajuden a anar endavant.

Esquerra és, sens dubte, la força més útil i digna del catalanisme d'esquerres, en tant que representant d'uns Països Catalans que es mouen, que es fan sentir, que planten cara. Les pròximes eleccions, el

catalanisme del centre cap a l'esquerra només té una expressió, no només útil sinó visible, que és Esquerra Republicana. Perquè els diputats socialistes catalans no només han estat desapareguts en combat aquests darrers anys sinó que, sense grup parlamentari en el futur, restaran sense marge de maniobra, captius i fent seguidisme acrític del PSOE. I no oblidem que es tracta del mateix PSOE que des de la prepotència ha maltractat Catalunya i el mateix PSC, per exemple, aturant els trens i paralitzant la gestió catalana de l'aeroport. O que ha votat en contra de sis lleis procedents del Parlament de Catalunya que tenien el suport dels socialistes catalans. I això no hi ha cap perfum ni fragància que ho emmascari. L'única forma, doncs, que té el catalanisme d'esquerra de ser valent davant el PSOE, és confiar en Esquerra.

No obstant això, vull advertir els electors catalanistes del centre cap a la dreta que el vot cap a al-

gunes opcions és ara per ara un xec en blanc que ningú no sap qui cobrarà, sobretot després de l'exhibició intermitent d'equidistància entre PSOE i PP. Esquerra ho té clar: si depèn de nosaltres, el PP no governarà mai. A més, l'electorat catalanista assisteix perplex, dia rere dia, a l'intent de sucursalitzar la política catalana en condicionar possibles acords a Madrid a canvi de tornar a governar a Catalunya. I jo em pregunto: des de quan un partit nacionalista reclama a un partit espanyol que imposi el seu candidat a la presidència de la Generalitat?

Per tot això, i perquè les majories absolutes no han estat mai bones per a Catalunya, el vot del catalanisme ha d'anar a parar a mans d'Esquerra. Si Esquerra aglutina bona part del vot catalanista podrà impedir que el PSOE tingui una majoria asfixiant i al mateix temps plantar cara al PP en millors condicions, perquè només una Esquerra forta pot fer que el PSOE no s'arronsi cada vegada que el PP engega

la seva habitual estratègia de crispació. Frenar el PP continua sent necessari ja que al PSOE la pressió dels conservadors espanyols li serveix d'excusa per posar el fre de mà.

En la mesura que afavoreixi els interessos de Catalunya, si hi ha partit, Esquerra jugarà la pròxima legislatura. Per això estem disposats a arribar a acords puntuals amb l'esquerra espanyola, el mal menor. Ja sabem que Espanya no ens vol en l'economia dels trsts madrilenys, com hem pogut comprovar dues vegades amb Gas Natural. Ni en català ni en castellà. Ni governant a Madrid, ni a la llum del dia amb acords estables, ni a les fosques en pactes de l'Hotel Majèstic. No ens volen dir què fan amb els nostres impostos ni per què no arriben les nostres inversions. No ens volen i punt. Potser per això Ramon Trias Fargas deia irònicament que Madrid ens acabaria enviant un dia un telegrama (avui seria un correu electrònic o un SMS) declarant els cata-

lans independents. Així sigui. Però mentrestant hi ha moltes coses a fer.

També vull deixar constància que som plenament conscients que el PSOE és el màxim que Espanya pot donar de si quant a descentralització política. Ningú no sap quins projectes té Zapatero per a Catalunya si torna a guanyar, més enllà de l'Estatut retallat i de la clausura de l'Estat autonòmic. Ni ell mateix, no ho sap. La imatge del president espanyol, a més, ha quedat totalment desacreditada als ulls dels seus potencials socis catalans, sense excepcions.

Però per als interessos de Catalunya és preferible que governi el PSOE a Espanya, perquè l'alternativa es diu PP. I això no és pas un dilema fals, ni trampós, ni maniqueu, com diuen alguns. És real com la vida mateixa. Però això no vol dir que ens haguem de resignar davant dels errors, les incapacitats i la prepotència socialista. Estem en trinxeres separades tot

i mantenir algunes afinitats ideològiques en el programa socialdemòcrata i compartir una part de la tradició antifranquista i republicana. Per això, si com és previsible el PSOE no obté la majoria absoluta, Esquerra serà l'adreçador, el correctiu perquè deixi d'estar segrestat ideològicament pel PP. Serem l'esquerra catalanista exigent, amb pes, capaç de complicar la vida als qui no volen canviar res.

Si la correlació de forces ens és favorable, els socialistes espanyols s'hauran de mullar i, per això, des d'ara, vull assenyalar en nom d'Esquerra les condicions que figuren en el nostre full de ruta, en el nostre Compromís amb Catalunya, i que són, de manera sintètica, quatre:

1) La primera condició és que aquesta ha de ser la legislatura en què s'afrontin les necessitats d'inversions en infraestructures i en política social que necessita la gent a Catalunya. Cal doncs, abans que res,

- Corregir el dèficit en infraestructures ferroviàries com a alternativa i complement del transport de passatgers i mercaderies per carretera. En aquest sentit, caldrà seguir condicionant el traspass de Rodalies i trens regionals de RENFE a la Generalitat al fet que vingui acompanyat del finançament corresponent i que es compensi allò que no s'ha invertit en els darrers quinze anys i que nosaltres estimem en 6.000 milions d'euros fins al 2020.
- Tornarem a posar sobre la taula allò que Rodríguez Zapatero va prometre públicament per abans que acabés la tardor i encara esperem: un nou model de gestió de l'aeroport del Prat, la nostra principal infraestructura de projecció internacional i d'impacte econòmic, en què la part catalana ha d'ostentar la majoria determinant en totes les decisions de caràcter estratègic.

- Obrirem un nou front de reclamació que ja hem portat aquesta passada legislatura a Madrid: la prioritat per l'Eix Mediterrani d'infraestructures, sobretot ferroviari, avui obsolet, tot i ser la principal porta d'obertura de la península amb Europa i suportar més del 50% de les exportacions del conjunt de l'Estat i transcórrer per territoris que generen prop del 60% del PIB estatal i que reben anualment la major concentració de turistes que visiten l'Estat.

El pròxim mandat legislatiu ha de ser també el de la majoria d'edat de les polítiques socials, amb una aposta decidida per les polítiques públiques del benestar, que haurien de partir de tres iniciatives prioritàries:

- primer, incrementar fins a estàndards europeus la despesa pública, assolint el 2,1% del PIB de mitjana europea;

- segon, atacar decididament les situacions al límit de l'exclusió social de les persones grans i dependents, incrementant les pensions;
- i tercer, millorar les condicions de vida de les nostres famílies a partir de l'impuls de polítiques que garanteixin la conciliació de la vida personal, familiar i laboral.

Sense oblidar que les aportacions estatals per aplicar la Llei de Dependència han de ser suficients i adequades als compromisos que incorpora la Llei i als drets subjectius que s'hi reconeixen.

Al mateix temps, proposarem una política d'immigració realista, justa i de futur, exigint un finançament adequat i la gestió per part de la Generalitat de tots els fons estatals i europeus que ens permetin afrontar la pressió que suporten els nostres serveis públics bàsics i gestionar adequadament les polítiques d'acollida, integració i reforç educatiu. Cal,

a més, un canvi de xip institucional, per tal que la Generalitat pugui participar en la presa de decisions que afecten les polítiques de ciutadania, el control de fluxos o la fixació de les directrius del contingent de treballadors.

2) La segona condició que plantejem té a veure amb el que segur que serà el gran tema polític de la legislatura: la negociació del finançament autonòmic. Tornaran, doncs, les trompetes de l'apocalipsi que van tronar durant la negociació de l'Estatut. Ens podem anar preparant per a una nova ració de demagògia, d'excitació de baixes passions i enfrontaments territorials teledirigits. Però és imprescindible resoldre aquest problema perquè, com hem vist, el nou finançament afecta àrees essencials per a l'autogovern com la sanitat, l'ensenyament, els serveis socials o l'ordre públic. El finançament és un aspecte massa transcendental perquè es cuini a les fosques. Cal parlar clar i amb transparència.

Cal un acord polític ampli i consistent, patrocinat pel govern de la Generalitat, però amb el concurs de tots els partits i els principals sectors socials i econòmics del país. No es pot tornar a reproduir l'espectacle del debat estatutari.

En aquest sentit, cal cimentar una nova base de negociació, aquest cop bilateral. Perquè si hi ha hagut un acord raonablement satisfactori sobre inversions en infraestructures en el marc de la llei de pressupostos de l'Estat, res no impedeix que hi hagi un acord Generalitat-Estat en finançament, que posteriorment es plasmi en un acord que pugui beneficiar altres comunitats autònomes.

Els proposem una ruta cap al Concert Econòmic, realista, factible, a partir d'una interpretació àmplia del text estatutari que permeti arribar a un acord bilateral i disposar de la plena capacitat de gestió de tots els impostos suportats a Catalunya, amb

la fixació d'un contingent a favor de l'Estat que incorpori el valor dels serveis comuns prestats i una aportació a la solidaritat fixada en funció d'un percentatge del PIB. En concret, proposem reduir un terç el dèficit fiscal durant la pròxima legislatura (al 7% del PIB com a màxim), per equiparar-nos en cinc anys a l'aportació que fan altres territoris europeus homologables en termes de renda a Catalunya (un 4% del PIB), i acabar produint en deu o dotze anys els mateixos resultats que el sistema de concert econòmic.

Prèviament, les balances fiscals s'hauran de fer públiques anualment per tal que tothom sàpiga què paguem i què rebem a canvi. És una qüestió de lleialtat institucional, de transparència, de radicalitat democràtica.

3) La tercera de les condicions té a veure amb la necessitat de culminar la transició democràtica, i amb

que el PSOE deixi d'estar neutralitzat ideològicament per la dreta espanyola.

Això implica derogar per antidemocràtica la Llei de Partits, recuperar qüestions tancades en fals com la llei de la memòria històrica o el retorn íntegre dels papers de Salamanca.

Suposa, malgrat tot, exigir una nova aposta per la plurinacionalitat de l'Estat,

- tot reformant el Senat i garantint la presència dels distints territoris en els òrgans constitucionals de l'Estat;
- impulsant la pluralitat lingüística i cultural, amb el reconeixement de la unitat del català i de la seva oficialitat a l'Administració de l'Estat, a més de la implicació efectiva de l'Estat en la projecció internacional de la llengua i la cultura catalanes;

- suprimint els impediments per a la creació de seleccions esportives catalanes o per la presència de Catalunya, al més alt nivell, en totes les institucions internacionals de caràcter cultural, començant per la UNESCO.

Culminar la Transició i aprofundir en una democràcia pluralista vol dir també avançar cap a un Estat laic, per després fer més passos en matèria de drets i llibertats, i poder normalitzar drets com l'avortament o el dret a morir dignament. La incapacitat de l'actual govern per avançar cap a una societat laica i moderna en què convisquin una pluralitat de confessions religioses, i posi fi a l'status quo que la Transició atorgà a l'Església catòlica, ha fet que li hagi acabat sortint el tret per la culata amb els sectors de la cúpula de l'Església catòlica més altres mobilitzats en contra seva.

4) La quarta condició té a veure amb els reptes ambientals i territorials. Perquè vivim en l'Estat europeu que més incompleix el protocol de Kyoto, un dels racons d'Europa que es veurà més afectat pel canvi climàtic. Per això mateix cal apostar amb determinació per la mobilitat sostenible, el ferrocarril convencional, l'efectiu estalvi energètic, la fiscalitat ambiental i la fixació d'un horitzó raonable amb alternatives a les actuals centrals nuclears. Des d'aquest punt de vista, exigirem: recuperar la plena capacitat de decisió de la Generalitat sobre la gestió del litoral i del territori; polítiques de gestió del cicle de l'aigua i de les conques hidrogràfiques que permetin consolidar els principis de la Nova Cultura de l'Aigua; i l'assumpció per part de la Generalitat de responsabilitats en planificació energètica, com correspon al primer consumidor de l'Estat.

Senyores i senyors: com han pogut comprovar al llarg d'aquest esbós, no només tenim el diagnòstic,

sinó també les estratègies i les propostes, que ens proporciona un full de ruta que ens ha de portar novament a participar i incidir en una política espanyola que impacta sobre el nostre present i futur, i que el condiciona fortament.

Esquerra treballa perquè aquest sigui un país normal i lliure, per entrar de ple en la fàbrica de la textura de les societats del tercer mil·lenni, allà on ja hi ha totes les nacions del món que volen progressar. I per això reclamem el dret a decidir el nostre futur en pau i llibertat.

Però som conscients que, ara i tant, l'acció o la inacció de l'Estat afecta el nostre dia a dia, el nostre benestar. I que, precisament per això, el nostre futur més immediat passa també per Madrid.

Allà serem, sens dubte, per defensar amb energia i amb il·lusió uns Països Catalans desacomplexats

i amb futur com els que tots desitgem, i als que molts aspirem. Perquè volem un país de primera.

Moltes gràcies per la seva atenció i molt bona nit.

FUNDACIÓ

JOSEP IRLA

CONFERÈNCIES 3